

@D1=19900212;D2=19931012;D3=19940103

Pakeitimai:

1. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-115, priimtas 90.04.05, Žin., 1990, Nr. 11-355
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
6 STRAIPSNIO PAKEITIMO
2. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-394, priimtas 90.07.19, Žin., 1990, Nr. 22-538
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
6 STRAIPSNIO PAKEITIMO
3. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-429, priimtas 90.07.30, Žin., 1990, Nr. 23-562
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
15 STRAIPSNIO ANTROJO PUNKTO PAKEITIMO
4. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-796, priimtas 90.11.20, Žin., 1990, Nr. 34-823
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
21 STRAIPSNIO PIRMOSIOS DALIES PAPILDYMO
5. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-1794, priimtas 91.09.12, Žin., 1991, Nr. 27-736
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
PAKEITIMO IR PAPILDYMO
6. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-3071, priimtas 92.11.19, Žin., 1992, Nr. 34-1035
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
PAKEITIMO IR PAPILDYMO
7. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-239, priimtas 93.07.16, Žin., 1993, Nr. 32-732
(93.07.28)
DĖL RAJONŲ VALDYBŲ ŽEMĖS ŪKIO SKYRIŲ ŽEMĖS REFORMOS
LAIKOTARPIU
8. Parlamentas, Įstatymas
Nr. 1-273, priimtas 93.10.12, Žin., 1993, Nr. 54-1050
(93.10.20)
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
23 STRAIPSNIO 8 DALIES PAKEITIMO

*** Pabaiga ***

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIETOS SAVIVALDOS PAGRINDŲ
ĮSTATYMAS

I skyrius. BENDRIEJI NUOSTATAI

1 straipsnis. Vietos savivaldos samprata ir savivaldos
teisinis reguliavimas

1. Vietos savivalda - tai Respublikos administracinių-teritorinių vienetų gyventojų ir jiems atskaitingų vietos savivaldybės organų savarankiška veikla Lietuvos TSR įstatymų nustatytyse ribose spręsti savo reikalus ir

įgyvendinti priimtus sprendimus.

2. Savivaldybė - tai administracinio-teritorinio vieneto gyventojų visuma su jų formuojamais valstybinės valdžios ir valdymo organais.

3. Vietos savivalda Respublikoje reguliuoja Lietuvos TSR Konstitucija, šis įstatymas, taip pat Lietuvos TSR apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus), Lietuvos TSR rajono (apskritis), Lietuvos TSR miesto savivaldos įstatymai ir kiti Lietuvos TSR įstatymai.

2 straipsnis. Vietos savivaldos principai

Vietos savivaldos principai yra šie:

1) tiesioginis Lietuvos TSR piliečių dalyvavimas rengiant, svarstant, priimant ir realizuojant sprendimus jiems reikšmingais visuomeninio gyvenimo klausimais;

2) atstovaujamojų valstybinės valdžios organų viršenybė prieš kitus savivaldybės organus;

3) savivaldybės organų bei jų pareigūnų atskaitingumas gyventojams ir gyventojų vykdoma kontrolė. Savivaldybės tarnautojai laikosi etikos;

4) ekonominis savarankiškumas;

5) viešumas ir reagavimas į visuomenės nuomonę;

6) socialinis teisingumas;

7) teisėtumas ir jo užtikrinimas;

8) sutartinių santykių savivaldybės organų veikloje taikymo pirmenybė.

3 straipsnis. Vietos savivaldybės teritorinis pagrindas

1. Vietos savivaldybės organizavimo pagrindas yra Lietuvos TSR administraciniai-teritoriniai vienetai, kuriuos nustato ir keičia Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba.

2. Nustatomos dvi savivaldybių pakopos: žemesnioji ir aukštesnioji:

Žemesniosios pakopos savivaldybėms priskiriamos apylinkės, gyvenvietės (valčiai), taip pat rajono (apskritis) miestai.

Aukštesniosios pakopos savivaldybėms priskiriami rajonai (apskritys) ir respublikos miestai.

3. Atsižvelgdamos į gyventojų interesus bei pageidavimus, atitinkamų savivaldybių Liaudies deputatų tarybos (toliau - savivaldybių Tarybos arba Tarybos) Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo leidimu gali savo teritoriją padalyti į smulkesnius vienetus ir organizuoti jų valdymą.

4 straipsnis. Vietos savivaldos įgyvendinimo mechanizmas

1. Vietos savivalda įgyvendinama tiesioginės ir atstovaujamosios demokratijos formomis.

2. Svarbiausios tiesioginės demokratijos formos, kuriomis įgyvendinama savivalda, yra pilietinė iniciatyva, gyventojų dalyvavimas svarstant ir sprendžiant jiems reikšmingus klausimus, atstovaujamojų organų rinkimai, dalyvavimas įgyvendinant priimtus sprendimus ir galimybė kontroliuoti savivaldybės organų veiklą.

3. Vietos savivaldos atstovaujamosios demokratijos pagrindą sudaro savivaldybių Tarybos, renkamos Lietuvos TSR vietinių Liaudies deputatų tarybų deputatų rinkimų įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybių Tarybos formuoja joms pavaldžius ir atskaitingus valdymo organus, jiems vadovauja ir kontroliuoja jų veiklą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė skiria savo atstovą regione ir tvirtina jo veiklos nuostatus.

II skyrius. VIETOS SAVIVALDYBIŲ VALSTYBINĖS VALDŽIOS ORGANAI

5 straipsnis. Liaudies deputatų taryba

1. Vietos savivaldybės atstovaujamasios valstybinės valdžios organas yra Liaudies deputatų taryba. Taryba savo teritorijoje jungia ir koordinuoja kitų savivaldybės organų veiklą, vadovauja valstybiniam, ūkiniam ir socialiniam-kultūriniam darbui, rūpinasi racionalių gamtos išteklių naudojimu ir aplinkos apsauga, užtikrina įstatymų laikymąsi ir Vyriausybės sprendimų vykdymą, viešąją tvarką, taip pat piliečių teisių ir teisėtų interesų apsaugą.

2. Vietos savivaldybė turi juridinio asmens teises.

6 straipsnis. Tarybos sesija

1. Pagrindinė Tarybos darbo forma yra sesija.

2. Pirmąją naujai išrinktos Tarybos sesiją sušaukia atitinkama rinkiminė komisija ne vėliau kaip per dvi savaites po rinkimų, jeigu išrinkti ne mažiau kaip du trečdaliai Tarybos deputatų. Ją pradeda rinkiminės komisijos pirmininkas ir pirmininkauja iki Tarybos pirmininko išrinkimo.

Kitas Tarybos sesijas šaukia Tarybos pirmininkas savo iniciatyva arba kaip to raštu, nurodydami svarstytinus klausimus, reikalauja ne mažiau kaip trečdalis Tarybos deputatų, taip pat savivaldybės valdymo organui pasiūlius.

Ne vėliau kaip per dvi savaites nuo deputatų reikalavimų gavimo Tarybos pirmininkas privalo sušaukti sesiją. Jeigu per nustatytą laiką sesija nesusaukiama, ją gali sukviesti ne mažiau kaip trečdalis Tarybos deputatų savo sprendimu.

Jeigu nedalyvauja Tarybos pirmininkas ir jo pavaduotojas, Tarybai nusprendus, sesiją pradeda ir jos posėdžiams pirmininkauja vienas iš deputatų.

3. Tarybos sesija yra teisėta, jeigu joje dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai Tarybos deputatų.

Jeigu sesija neįvyko arba neapsvarstė visų klausimų dėl to, kad nebuvo kворumo, tai pakartotinė sesija ankstesniaja darbotvarke arba posėdžiai neapsvarstytais klausimais yra teisėti, kai juose dalyvauja Tarybos deputatų dauguma.

Tarybos sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių Tarybos deputatų balsų dauguma, kai yra kворumas, arba visų Tarybos deputatų dauguma, išskyrus atvejus, kai kitaip numatyta įstatymo.

7 straipsnis. Tarybos kompetencija

Taryba svarsto ir sprendžia šiuos klausimus:

- 1) deputatų įgaliojimų pripažinimas ir jų nutraukimas prieš terminą įstatymų numatytais atvejais;
- 2) Tarybos pirmininko ir jo pavaduotojo išrinkimas ir atleidimas iš pareigų;
- 3) Tarybos nuolatinių ir kitų komisijų, deputatų grupių bei kitų Tarybos organų sudarymas ir jų sudėties keitimas;
- 4) revizijos komisijos sudarymas ir jos sudėties keitimas;
- 5) Tarybai pavaldžių valdymo organų sudarymas ir jų nuostatų tvirtinimas;
- 6) Tarybos sudaromų organų darbo ataskaitų svarstymas;
- 7) deputatų paklausimų svarstymas ir sprendimų dėl jų priėmimas;
- 8) Tarybos reglamento tvirtinimas;
- 9) savivaldybės ekonominės ir socialinės raidos pagrindinių kryptių nustatymas ir veiklos rezultatų įvertinimas;
- 10) biudžeto ir jo įvykdymo apyskaitos tvirtinimas; nebiudžetinių lėšų naudojimo samatų ir ataskaitų tvirtinimas;
- 11) savivaldybės nuosavybės klausimų sprendimas;
- 12) (išbrauktas)
- 13) mokesčių, rinkliavų ir atskaitymų į savąjį biudžetą lengvatų nustatymas fiziniams bei juridiniams asmenims;
- 14) Vyriausybės nustatyta tvarka vietinių rinkliavų ėmimas, vietinių savanoriškų paskolų skelbimas;
- 15) savivaldybės simbolių tvirtinimas;
- 16) įstatymų nustatyta tvarka savivaldybės valdymo organų sudaromų sutarčių (susitarimų) su kitomis savivaldybėmis, juridiniais ir fiziniais asmenimis, užsienio firmomis bei vietinės valdžios ir valdymo organais tvirtinimas;
- 17) pasiūlymų dėl administracinio-teritorinio suskirstymo

teikimas ir sprendimas įstatymų nustatyta tvarka;

18) kiti Lietuvos Respublikos įstatymų numatyti klausimai.

8 straipsnis. Tarybos pirmininkas

1. Tarybos darbą organizuoja Tarybos pirmininkas ar jo pavaduotojas.

2. Tarybos pirmininkas ir jo pavaduotojas renkami Tarybos sesijoje slaptu balsavimu Tarybos įgaliojimų laikui, bet ne ilgiau kaip dviem kadencijoms iš eilės.

Tarybos pirmininkas:

1) atstovauja Tarybai santykiuose su valstybės organais, visuomeninėmis organizacijomis, kitais kolektyvais ir piliečiais;

2) oraganizuoja Tarybos sesijos ir klausimų, pateikiamų jai svarstyti, rengimą bei Tarybos sprendimų įgyvendinimo kontrolę;

3) praneša deputatams ir visuomenei apie sesijos sušaukimo vietą ir laiką, pateikiamus svarstyti klausimus;

4) koordinuoja nuolatinių ir kitų Tarybos sudaromų komisijų bei deputatų grupių darbą;

5) pasirašo Tarybos sesijos protokola, Tarybos sprendimus ir su jais supažindina visuomenę;

6) vykdo kitus Tarybos pavedimus bei įstatymų nustatytus įgaliojimus;

7) skiria ir atleidžia sekretoriato darbuotojus, suderinęs su taryba, nustato tarybos sekretoriato struktūrą ir etatus.

Tarybos pirmininkas pirmininkauja Tarybos sesijoje.

Už savo veiklą jis atsakingas Tarybai. Jeigu Tarybos pirmininkas negali eiti savo pareigų arba jo nėra, jo pareigas eina Tarybos pirmininko pavaduotojas.

Tarybos pirmininkas savo kompetencijos klausimais priima potvarkius. Taryba turi teisę panaikinti pirmininko potvarkius.

Tarybos pirmininkas ir jo pavaduotojas gali būti Tarybos sprendimu atleidžiami iš šių pareigų prieš terminą.

Tarybos pirmininko ar jo pavaduotojo atleidimas iš pareigų svarstomas Tarybos sesijoje, jeigu to pageidauja jis pats arba reikalauja ne mažiau kaip trečdalis Tarybos deputatų.

Tarybos sprendimai dėl Tarybos pirmininko ar jo pavaduotojo atleidimo iš pareigų priimami slaptu balsavimu.

Tarybos sprendimus dėl Tarybos pirmininko ar jo pavaduotojo rinkimo, atleidimo iš pareigų pasirašo Tarybos sesijoje pirmininkavęs deputatas (pirmojoje naujai išrinktos Tarybos sesijoje renkant Tarybos pirmininiką - rinkiminės

komisijos pirmininkas).

9 straipsnis. Tarybos komisijos ir deputatų grupės

1. Tarybos komisijos ir deputatų grupės sudaromos preliminariai nagrinėti bei rengti klausimams, taip pat padėti įgyvendinti Tarybos sprendimus, kontroliuoti, kaip savivaldybės teritorijoje esančios įmonės, įstaigos ir organizacijos vykdo įstatymus ir Tarybos sprendimus. Taryba gali sudaryti nuolatines ir kitas komisijas, deputatų grupes ar kitokius organus.

2. Šių organų kompetencija, neviršijančią pačios Tarybos kompetencijos, nustato Taryba. Jie yra atsakingi ir atskatingi juos išrinkusiai Tarybai.

III skyrius. ŽEMESNIOSIOS PAKOPOS SAVIVALDYBĖ

10 straipsnis. Žemesniosios pakopos savivaldybės organai

Žemesniosios pakopos savivaldybės organai yra šie:
valdžios organas - Liaudies deputatų taryba;
valdymo organas - apylinkės gyvenvietės (valsčiaus) viršaitis ir rajono (apskrities) miesto meras;

revizijos komisija.

Šių savivaldybės organų kompetenciją ir veiklos organizavimą nustato šis įstatymas, Lietuvos TSR apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus) ir Lietuvos TSR miesto savivaldos įstatymai.

11 straipsnis. Žemesniosios pakopos savivaldybės Taryba

Apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus) ir rajono (apskrities) miesto taryba vykdo šio įstatymo 7 straipsnyje įtvirtintus įgaliojimus. Be to, tik sesijoje svarstomi ir sprendžiami taip pat šie klausimai:

1) viršaičio, mero rinkimas ir jų pavaduotojų skyrimas ir atleidimas iš pareigų, atlyginimų šiems pareigūnams, taip pat priemokos Tarybos pirmininkui ar pavaduotojui nustatymas pagal Lietuvos TSR Ministrų Tarybos patvirtintas schemas ir neviršijant nustatyto darbo apmokėjimo fondo;

2) rajono (apskrities) valdybos reikalavimas prieš terminą atleisti iš pareigų rinkta, skirtą ar tvirtintą pareigūną, jeigu jis nevykdo Lietuvos Respublikos įstatymų, Aukščiausiosios Tarybos nutarimų ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės, taip pat aukštesniosios pakopos savivaldybės Tarybos ir jos valdybos sprendimų arba juos šiurkščiai pažeidžia.

Sprendimą šiuo klausimu Taryba priima per septynias dienas nuo reikalavimo gavimo dienos ir apie tai praneša rajono (apskrities) valdybai;

3) viršaičio, mero, jų pavaduotojų ir aparato bendros asignavimų sumos nustatymas;

4) žemės skyriams juridiniams ir fiziniams asmenims įstatymo numatytais atvejais ir tvarka.

12 straipsnis. Apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus) ir rajono (apskritis) miesto savivaldybių valdymo organai

1. Apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus) viršaitį ir miesto merą renka atitinkama Tarybu slaptu balsavimu Tarybos įgaliojimų laikui. Viršaičio, mero teikimu Taryba skiria viršaičio, mero pavaduotoją.

2. Viršaičiu, meru ir jų pavaduotojais gali būti ne jaunesni kaip 21 metų amžiaus Lietuvos TSR piliečiai, kurie moka valstybinę kalbą. Viršaitis, meras ir jų pavaduotojai negali būti šios Tarybos deputatai.

3. Savivaldybės valdymo organai veikia vadovaudamiesi Lietuvos TSR įstatymais, Respublikos Vyriausybės bei atitinkamos tarybos sprendimais ir užtikrina savivaldybės valdymo funkcijų įgyvendinimą.

4. Viršaitis, meras ir jų pavaduotojai atsakingi ir atskaitingi juos išrinkusiai Tarybai. Klausimą dėl šių pareigūnų atleidimo iš pareigų prieš terminą trečdalis deputatų pasiūlymu Taryba turi svarstyti sesijoje.

Tais atvejais, kai viršaitis, meras ar jų pavaduotojai nevykdo Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, taip pat aukštesniosios pakopos savivaldybės Tarybos ir jos valdymo organų sprendimų arba juos šiurkščiai pažeidžia, rajono (apskritis) valdyba gali reikalauti atleisti šiuos pareigūnus iš pareigų, o atitinkama apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus), miesto Taryba ne vėliau kaip per septynias dienas nuo reikalavimo gavimo sprendžia klausimą dėl jų atleidimo iš pareigų. Kai apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus), miesto Taryba nesutinka su rajono (apskritis) valdybos siūlymu, klausimą rajono (apskritis) valdybos teikimu iš esmės sprendžia rajono (apskritis) Taryba.

Viršaičio, mero ar jų pavaduotojų atleidimo iš pareigų klausimą rajono (apskritis) valdybos teikimu iš esmės gali spręsti rajono (apskritis) Taryba ir tais atvejais, kai apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus), miesto Taryba nus-tatytu laiku neapsvarsto rajono (apskritis) valdybos teikimo.

Jeigu apylinkės, gyvenvietės (valsčiaus), miesto Taryba per septynias dienas nepriima sprendimo atleisti pareigūną iš pareigų, o rajono (apskritis) valdyba neatšaukia savo reikalavimo, pareigūnas nušalinamas nuo pareigų iki klausimą iš esmės išspręs rajono (apskritis) Taryba.

Viršaitis, meras savo kompetencijos ribose leidžia potvarkius ir kontroliuoja, kaip jie vykdomi.

Viršaitis, meras priima ir atleidžia iš pareigų savo aparato darbuotojus, nustato jiems atlyginimus pagal Lietuvos TSR Ministrų Tarybos patvirtintas atlyginimų schemas ir neviršijant nustatyto darbo apmokėjimo fondo.

13 straipsnis. Žemesniosios pakopos savivaldybės
revizijos komisija

Savivaldybės Taryba renka revizijos komisiją, kurios pirmininkas ir pavaduotojas turi būti šios Tarybos deputatai.

Revizijos komisija kontroliuoja, kaip viršaitis, meras vykdo Tarybos sprendimus, taip pat tikrina jų finansinę veiklą.

IV skyrius. AUKŠTESNIOSIOS PAKOPOS SAVIVALDYBĖ

14 straipsnis. Aukštesniosios pakopos savivaldybės
organai

1. Aukštesniosios pakopos savivaldybės organai yra šie:
valdžios organas - Liaudies deputatų taryba;
valdymo organai - rajono (apskritis) valdytojas ir jo vadovaujama valdyba bei respublikos miesto meras ir jo vadovaujama valdyba;
revizijos komisija.

2. Šių savivaldybės organų kompetenciją ir veiklos organizavimą nustato šis įstatymas, Lietuvos TSR rajono (apskritis) ir Lietuvos TSR miesto savivaldos įstatymai.

15 straipsnis. Aukštesniosios pakopos savivaldybės
Taryba

Rajono (apskritis), respublikos miesto Taryba vykdo šio įstatymo 7 straipsnyje įtvirtintus įgaliojimus. Be to, tik sesijoje svarstomi ir sprendžiami taip pat šie klausimai:

1) (išbrauktas)

2) rajono (apskritis) valdytojo ir miesto mero rinkimas, jų pavaduotojų ir sekretoriaus skyrimas ir atleidimas iš pareigų; rajono (apskritis), miesto valdybos sudėties tvirtinimas ir keitimas; skyrių ir kitų padalinių sudarymas, jų kompetencijos nustatymas; vadovų tvirtinimas, išskyrus įstatymų numatytus atvejus;

3) Lietuvos Respublikos Vyriausybės reikalavimas prieš terminą atleisti iš pareigų rinkta, skirta ar tvirtinta pareigūna, jeigu jis nevykdo Lietuvos Respublikos įstatymų, Aukščiausiosios Tarybos nutarimų ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimų arba juos šiurkščiai pažeidžia.

Sprendimą šiuo klausimu Taryba priima per dešimt dienų nuo reikalavimo gavimo dienos ir apie tai praneša Lietuvos Respublikos Vyriausybei;

4) Tarybos pirmininko ar jo pavaduotojo, Tarybos sekretoriato, valdybos bei jos skyrių ir kitų padalinių bendros asignavimų sumos nustatymas; Tarybos pirmininko ar jo pavaduotojo, valdytojo, mero, jų pavaduotojų ir sekretoriaus, Tarybos sekretoriato darbuotojų atlyginimų nustatymas pagal Lietuvos TSR Ministrų Tarybos patvirtintas schemas ir neviršijant nustatyto darbo apmokėjimo fondo.

16 straipsnis. Panaikintas

17 straipsnis. Rajono (apskritis) valdytojas ir

respublikos miesto meras

1. Rajono (apskritis) valdytoją, respublikos miesto merą renka atitinkama Taryba slaptu balsavimu Tarybos įgaliojimų laikui ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės. Rajono (apskritis) valdytojo, miesto mero teikimu Taryba skiria valdytojo, mero pavaduotojus ir sekretorius.

2. Rajono (apskritis) valdytoju, miesto meru, jų pavaduotojais ir sekretoriumi gali būti ne jaunesni kaip 25 metų amžiaus Lietuvos TSR piliečiai, kurie turi aukštąjį išsilavinimą ir moka valstybinę kalbą.

Rajono (apskritis) valdytojas, miesto meras, jų pavaduotojai ir sekretorius negali būti šios Tarybos deputatai. Jie atsakingi ir atskaitingi juos išrinkusiai Tarybai. Klausimą dėl šių pareigūnų atleidimo iš pareigų prieš terminą trečdalis deputatų pasiūlymu Taryba turi svarstyti sesijoje.

Tais atvejais, kai rajono (apskritis) valdytojas, miesto meras, jų pavaduotojai ir sekretorius nevykdo Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimų ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimų arba juos šiurkščiai pažeidžia, Lietuvos Respublikos Vyriausybė gali reikalauti atleisti šiuos pareigūnus iš pareigų, o Taryba ne vėliau kaip per dešimt dienų nuo reikalavimo gavimo sprendžia klausimą dėl jų atleidimo iš pareigų. Kai Taryba nesutinka su Lietuvos Respublikos Vyriausybės reikalavimu, klausimą Vyriausybės teikimu iš esmės sprendžia Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba.

Neatidėliotinais atvejais Lietuvos Respublikos Vyriausybė gali kreiptis į Aukščiausiąją Tarybą dėl savivaldybių pareigūnų įgaliojimų laikino sustabdymo nedelsiant arba jų atleidimo iš pareigų.

3. Rajono (apskritis) valdytojas, miesto meras kompetencijos ribose leidžia potvarkius ir kontroliuoja, kaip jie vykdomi.

18 straipsnis. Rajono (apskritis) ir respublikos miesto valdyba

1. Rajono (apskritis), miesto valdyba yra kolegialus valdymo organas, į kurį įeina rajono (apskritis) valdytojas, miesto meras, jų pavaduotojai, sekretorius, taip pat nariai, kuriuos valdytojo, mero teikimu tvirtina Taryba savo įgaliojimų laikui. Valdybos nariai negali būti šios Tarybos deputatai.

2. Rajono (apskritis), miesto valdybos darbą organizuoja ir posėdžius šaukia rajono (apskritis) valdytojas, miesto meras.

Valdybos sprendimai įgyvendinami valdytojo, mero potvarkiais. Kilus nesutarimams tarp valdytojo, mero ir valdybos, ginčą sprendžia savivaldybės Taryba.

3. Valdymo funkcijas konkrečiose srityse įgyvendina skyriai ir kiti padaliniai, kurių vadovus skiria ir atleidžia valdyba išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.

Jeigu šių padalinių vadovai nevykdo Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimų ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimų arba juos šiurkščiai pažeidžia, Lietuvos Respublikos Vyriausybė gali reikalauti juos atleisti iš pareigų. Šiuos reikalavimus rajono (apskrities), miesto valdyba apsvarsto ne vėliau kaip per septynias dienas nuo jų gavimo. Tais atvejais, kai rajono (apskrities), miesto valdyba nesutinka su Lietuvos Respublikos Vyriausybės reikalavimu atleisti pareigūną iš pareigų, ši klausimą Vyriausybė teikia svarstyti rajono (apskrities), miesto Tarybai, kuri jį apsvarsto ne vėliau kaip per dvylika dienų nuo Vyriausybės teikimo gavimo rajono (apskrities), miesto valdyboje.

Jeigu rajono (apskrities), miesto valdyba arba Taryba per dvylika dienų nepriima sprendimo atleisti pareigūną iš pareigų, o Vyriausybė neatšaukia savo reikalavimo, pareigūnas atleidžiamas Vyriausybės nutarimu.

4. Savivaldybės valdymo organai veikia vadovaudamiesi Lietuvos TSR įstatymais, Respublikos Vyriausybės bei atitinkamos Tarybos sprendimais ir užtikrina savivaldybės funkcijų įgyvendinimą.

19 straipsnis. Rajono (apskrities) ir respublikos miesto revizijos komisija

1. Savivaldybės Taryba renka revizijos komisiją, kurios pirmininkas ir pavaduotojas turi būti šios Tarybos deputatai.

2. Revizijos komisija kontroliuoja, kaip valdytojas, meras ir valdyba vykdo Tarybos sprendimus, taip pat tikrina jų bei Tarybos sekretoriato finansinę veiklą.

V skyrius. VIETOS SAVIVALDYBIŲ EKONOMINIS PAGRINDAS

20 straipsnis. Savivaldybės ekonominis pagrindas

1. Savivaldybės ekonominį pagrindą sudaro atitinkamos savivaldybės nuosavybė, savivaldybei priskirto vietinio ūkio objektai, vietinių biudžetų, nebiudžetinės ir kitos savivaldybės organų lėšos.

2. Savivaldybės teritorijoje veikiančios savivaldybės vietiniam ūkiui nepriskirtos įmonės (susivienijimai) ir organizacijos moka savivaldybei privalomų įmokų į biudžetą dalį.

Juridinio asmens teises turinčios įmonės (susivienijimai), organizacijos privalomų įmokų į biudžetą dalį savivaldybei sumoka nustatyta tvarka ir už pavaldžius nesavarankiškus struktūrinius vienetus. Šios lėšos mokamos tai savivaldybei, kurios teritorijoje yra šie vienetai.

3. Savivaldybės teises į jos teritorijoje esančią žemę, vandens telkinius, miškus ir kitus gamtos išteklius nustato Lietuvos TSR įstatymai.

21 straipsnis. Savivaldybės nuosavybė

1. Savivaldybės nuosavybė - tai turtas, priklausantis savivaldybei, kuri jį jos vardu valdo, naudoja ir disponuoja atitinkama Taryba arba kiti jos įgalioti juridiniai ar fiziniai asmenys, o operatyvinį valdymą atlieka atitinkama valdyba.

Savivaldybės finansinių ir materialinių išteklių naudojimo teisėtumui, tikslingumui ir efektyvumui, taip pat savivaldybės turto apsaugai kontroliuoti steigiama Tarybos kontrolės tarnyba, kurios veiklą reglamentuoja įstatymai.

2. Savivaldybės nuosavybės teisės objektai gali būti šie: komunalinis butų fondas, miesto (gyvenvietės) ūkio objektai ir įrenginiai, savivaldybės įmonių pagrindinis ir apyvartinis kapitalas, infrastruktūros objektai, į akcijas ir kitus vertybinius popierius investuotas savivaldybės kapitalas.

3. Savivaldybės nuosavybės teisė atsiranda:

1) perduodant savivaldybei įstatymo nustatyta tvarka valstybinės nuosavybės objektus;

2) sukuriant naujus nuosavybės objektus;

3) sudarant sandorius ir kitais įstatymo numatytais būdais.

4. Įgyvendindama nuosavybės teisę, savivaldybės Taryba:

1) steigia įmones, įstaigas ir organizacijas, kurioms gali perduoti turtą valdyti įstatymo nustatyta tvarka;

2) (išbrauktas)

3) disponuoja jai priklausančiu turtu kitais įstatymo numatytais būdais.

5. Savivaldybė turi pirmumo teisę įsigyti įstatymo nustatyta tvarka jos teritorijoje esančius visuomeninius pastatus, įrengimus ir kitus objektus, kurie gali būti panaudoti vietinio ūkio reikalams.

22 straipsnis. Vietinis ūkis

1. Vietinis ūkis - tai savivaldybės teritorijoje veikiančios įvairių nuosavybės formų įmonės ir organizacijos, tenkinančios daugiausia vietos gamybinius bei gyventojų socialinius poreikius. Jų veiklą įstatymo nustatyta tvarka reguliuoja savivaldybės Taryba.

2. Savivaldybės vietiniam ūkiui paprastai priskiriamos pramonės, žemės ūkio, statybos, statybos ir remonto, komunalinio, butų ūkio, transporto, kelių, melioracijos įrenginių eksploatavimo ir statybos, prekybos, ryšių, buitinio gyventojų aptarnavimo, komunalinių ir socialinių objektų projektavimo, gamtos apsaugos ir miškonaudos, liaudies švietimo, kultūros ir kinifikacijos, sveikatos apsaugos ir gydomosios profilaktikos, kūno kultūros ir sporto, socialinės rūpybos ir kitos šio straipsnio 1 dalyje nurodytos paskirties įmonės, įstaigos ir organizacijos.

3. Įmones, įstaigas ir organizacijas vietiniam ūkiui

priskiria Lietuvos TSR Ministrų Taryba, atsižvelgdama į savivaldybių siūlymus. Vietinio ūkio įmones, įstaigas ir organizacijas priskirti aukštesniajam reguliavimo lygiui be savivaldybės sutikimo negalima.

23 straipsnis. Savivaldybės finansiniai ištekliai

1. Savivaldybės finansinius išteklius sudaro savivaldybės biudžetas, nebiudžetiniai fondai ir lėšos.

2. Kiekviena savivaldybė kasmet savarankiškai sudaro ir tvirtina savo biudžeta.

3. Valstybės ir vietinių biudžetų, taip pat skirtingų pakopų savivaldybių biudžetų santykius reguliuoja Lietuvos TSR biudžetinės sandaros ir Lietuvos TSR mokesčių įstatymai.

4. Žemesniosios pakopos savivaldybės biudžeto pajamos formuojamos iš įstatymu priskirtų pajamų šaltinių ir iš valstybinių mokesčių ir pajamų atskaitymų pagal aukštesniosios Tarybos nustatytus stabilius normatyvus, taip pat iš dotacijų.

5. Aukštesniosios pakopos savivaldybės biudžeto pajamos formuojamos iš įstatymu paskirtų pajamų šaltinių bei iš valstybinių mokesčių ir pajamų atskaitymų pagal įstatymo nustatytus normatyvus, taip pat iš dotacijų.

6. Atskaitymų į savivaldybių biudžetus normatyvai nustatomi ir dotacijos teikiamos remiantis patvirtinta jų skaičiavimo metodika. Tais atvejais, kai vietinių biudžetų pajamos ar išlaidos atskaitymų ilgalaikių normatyvų galiojimo laikotarpiu keičiasi dėl Respublikos ar savivaldybės valstybinės valdžios ir valdymo organų priimtų sprendimų, pasikeitimų sumos kompensuojamos. Kompensacijų dydis tarpusavyje derinamas. Abiejų pakopų savivaldybių biudžetų pajamos, papildomai gautos vykdant biudžeta, taip pat išlaidų ekonomija lieka savivaldybėms.

7. Abiejų pakopų savivaldybės gali nustatyta tvarka kaupti ir naudoti nebiudžetines lėšas ir fondus. Nebiudžetiniai fondai gali būti sudaromi iš įmonių, organizacijų ir gyventojų savanoriškų įnašų, privalomų įmokų už vietinius gamtos išteklius, gamtosaugos pažeidimus, padarytą žalą, baudų už administracinius teisės pažeidimus ir iš kitų lėšų.

8. Savivaldybė gali naudotis banko kreditais, imti paskolas, leisti akcijas ir rengti loterijas.

24 straipsnis. Pagrindinės socialinės ekonominės savivaldybių valdybų teisės

1. Tik valdybos sprendžia dar ir šiuos klausimus:

1) rengia teritorijos ekonominės ir socialinės raidos pagrindines kryptis, ilgalaikes (penkmečio) programas ir prognozes, atsižvelgdamos į gamybinius pajėgumus, finansinius ir darbo išteklius, socialinius ir finansinius normatyvus;

2) derina ir aprobuoja įmonių, nepriklausomai nuo jų statuso, veiklos projektus statybos, darbo jėgos, vietinių žaliavų ir antrinių išteklių, žemės, vandens ir miško

naudojimo, gamtos apsaugos, gyventojų aptarnavimo ir kitose savivaldybės kompetencijos srityse;

3) rengia ir teikia siūlymus dėl gamybinių jėgų išvystymo ir išdėstymo ilgalaikių schemų, rengia ir tvirtina miestų ir gyvenviečių plėtojimo ir naujų kūrimo generalines schemas, organizuoja jų įgyvendinimą, padeda rengti ir vykdyti respublikines programas;

4) (išbrauktas)

5) išduoda leidimus ūkinei veiklai, registruoja įmones, įstaigas, organizacijas, ūkius ir bendroves; nustato visų objektų teritorijoje statybos, plėtimo ir rekonstrukcijos, pastatų ir teritorijos užstatymo, architektūros bei landšafto formavimo reikalavimus ir kontroliuoja, kaip jų laikomasi;

6) sprendžia visų socialinės ir gamybinės infrastruktūros objektų projektavimo ir statybos klausimus, gali vykdyti vieningo užsakovo funkciją;

7) skirsto centralizuotai formuojamus išteklius vietinio ūkio įmonėms, organizacijoms bei gyventojams, paskirsto papildomas biudžeto lėšas;

8) skiria žemės sklypus, vykdo žemės naudojimo ir apsaugos, žemėtvarkos valstybinį valdymą bei kontrolę ir sprendžia kitus klausimus įstatymo nustatyta tvarka;

9) kartu su kitais valstybės organais rengia ir įgyvendina gyventojų gelbėjimo ir liaudies ūkio apsaugos priemones avarijų, katastrofų, stichinių nelaimių atvejais;

10) nustato ūkinės veiklos teritorijoje gamtosaugos bei gamtonaudos reikalavimus ir kontroliuoja, kaip jie įgyvendinami. Jeigu nesilaikoma šių reikalavimų, gali sustabdyti ūkinę veiklą;

11) sustabdo arba nutraukia maisto produktų ir liaudies vartojamų prekių gamybą ir jų realizavimą, jei nesilaikoma sanitarijos ir standartų reikalavimų;

12) teikia siūlymus dėl saugomų teritorijų steigimo, organizuoja jų apsaugą ir padeda nustatyti naudojimo taisykles;

13) skelbia vietinės reikšmės saugomas teritorijas, valstybinius architektūros, gamtos, istorijos ir kultūros paminklus; organizuoja valstybinių paminklų apskaitą ir vykdo jų apsaugą;

14) koordinuoja ir reguliuoja savo teritorijoje socialinės infrastruktūros objektų išdėstymą, struktūrą ir veiklą, nustato jų eksploatavimo tvarką ir sprendžia gyventojų aprūpinimo gyvenamuoju plotu klausimus;

15) (išbrauktas)

16) reguliuoja darbo išteklių paskirstymą, migracijos procesus, organizuoja racionalų gyventojų užimtumą, darbuotojų perkvalifikavimą ir rengimą;

17) reguliuoja nustatyta tvarka kainas ir tarifus už visų teritorijoje esančių įmonių teikiamas gyventojams paslaugas, vietinio ūkio įmonių teikiamas paslaugas kitoms organizacijoms ir produkcijos, gaminamos vietinio ūkio įmonėse, kainas;

18) (išbrauktas)

19) (išbrauktas)

20) įstatymų nustatyta tvarka tvirtina iš biudžeto išlaikomų įstaigų ir organizacijų darbo užmokesčio fondą;

21) prireikus sudaro sutartis ir bendradarbiavimo susitarimus su nevietinio ūkio įmonėmis, įstaigomis ir organizacijomis, kitomis savivaldybėmis, užsienio firmomis bei užsienio vietinės valdžios ir valdymo organais;

22) rengia ir įgyvendina priemones gyventojų pajamoms ir išlaidoms subalansuoti;

23) nustatyta tvarka sudaro ir naudoja valiutinius fondus;

24) organizuoja valstybinės ir viešosios tvarkos, piliečių teisių ir laisvių bei juridinių ir fizinių asmenų turto apsaugą, kelių eismo priežiūrą; vadovauja pavaldiems vidaus reikalų organams bei priešgaisrinės apsaugos tarnyboms.

2. Šiame straipsnyje įtvirtintas socialines ekonomines teises skirtingų pakopų savivaldybių valdymo organams nustato kiti įstatymai.

VI skyrius. VIETOS SAVIVALDOS TEISINĖS GARANTIJOS

25 straipsnis. Bendrieji savivaldos teisinių garantijų klausimai

1. Savivaldybės organų sprendimai, priimti neviršijant kompetencijos, yra privalomi visoms jos teritorijoje esančioms įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, taip pat pareigūnams ir gyventojams. Už jų nevykdymą gali būti taikomos Lietuvos TSR įstatymų nustatytos poveikio priemonės.

2. Įstatymo nustatytos savivaldybių teisės negali būti varžomos ar ribojamos, išskyrus valstybinio būtinumo atvejus, numatytus Lietuvos TSR įstatymų.

3. Savivaldybės organai savo kompetenciją įgyvendina savarankiškai. Tarpusavio susitarimu jie gali perduoti dalį savo teisių (kartu su būtinais joms įgyvendinti ištekliais) kitos pakopos savivaldybėms arba kitiems organams, jeigu toks perdavimas numatytas įstatyme.

4. Įstatymo nustatytas funkcijas savivaldybės organams galima perduoti tik valstybės organo ir savivaldybės organo sutartimi.

26 straipsnis. Savivaldybės teisių įgyvendinimo užtikrinimas

1. Tais atvejais, kai su savivaldybės interesais susijusius reikalus svarsto aukštesnieji valstybės organai, jie

apie tai privalo pranešti savivaldybei. Savivaldybės Taryba teikia savo pasiūlymus, kuriuos privalo išnagrinėti aukštesnieji valstybės organai.

2. Savivaldybės Taryba, atsižvelgdama į gyventojų interesus, turi teisę;

1) sustabdyti juridinių asmenų, esančių jos teritorijoje, sprendimų vykdymą, jeigu jie prieštarauja Lietuvos TSR įstatymams ar savivaldybės organų sprendimams, kol ši klausimą išnagrinės kompetentingas valstybės organas. Tais atvejais, kai juridinio asmens sprendimo vykdymas buvo sustabdytas neteisėtai ir dėl to padaryta žala, savivaldybei gali būti taikoma materialinė atsakomybė;

2) panaikinti jos teritorijoje statomų objektų suderinimą bei sprendimus dėl žemės skyrimo statybai arba uždrausti statybą tais atvejais, kai statytojas ar žemės naudotojas pažeidžia sudarytas su savivaldybės organais sutartis arba Lietuvos TSR įstatymus.

Tarp Tarybos sesijų savivaldybės valdymo organas gali sustabdyti šių sprendimų vykdymą, vėliau pateikdamas savo sprendimą tvirtinti Tarybos sesijoje;

3) reikalauti papildomos ekologinės ar kitos būtinos ekspertizės arba ją organizuoti statomiems ir veikiantiems objektams bei naudojamoms technologijoms;

4) įstatymo nustatyta tvarka savo teritorijoje padidinti gyvenamosios aplinkos apsaugos reikalavimus ir taikyti už jų pažeidimą ekonomines sankcijas.

27 straipsnis. Savivaldybės organų aktų užginčijimas

1. Savivaldybės valdymo organų veiklos teisėtumą prižiūri prokuratūros organai bei kontroliuoja kiti tam įgalioti valstybės organai. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas regione gali sustabdyti ir užprotestuoti atitinkamoje taryboje ar Lietuvos Respublikos Vyriausybėje savivaldybės valdymo organų sprendimus, jeigu jie neatitinka įstatymų ar poįstatyminių aktų.

Savivaldybės valdymo organų ir pareigūnų sprendimus gali panaikinti atitinkama Taryba.

2. Juridiniai ir fiziniai asmenys savivaldybės valdymo organų ir pareigūnų sprendimus bei veiksmus turi teisę įstatymo nustatyta tvarka skusti liaudies teismui, arbitražui arba atitinkamai Tarybai, o prieštaraujančius įstatymui Tarybos sprendimus - aukštesniajai Tarybai.

3. Žemesniosios pakopos savivaldybės Tarybos turi teisę užprotestuoti Lietuvos TSR Aukščiausiojoje Taryboje aukštesniosios pakopos savivaldybės organų sprendimus klausimais, kurie priskirti žemesniosios pakopos savivaldybės išimtinai kompetencijai.

4. Aukštesniosios pakopos savivaldybės Taryba turi teisę sustabdyti žemesniosios pakopos savivaldybės organų sprendimus, jeigu jie prieštarauja Lietuvos TSR įstatymams. Kilus ginčui,

klausimą galutinai sprendžia Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba.

5. Lietuvos TSR Ministrų Taryba turi teisę užprotestuoti Lietuvos TSR Aukščiausiojoje Taryboje aukštesniosios pakopos savivaldybės Tarybos sprendimus, jeigu jie prieštarauja Lietuvos TSR įstatymams.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė turi teisę sustabdyti ir panaikinti aukštesniosios pakopos savivaldybės valdymo organų sprendimus, jeigu jie neatitinka įstatymų ar poįstatyminių aktų. Kilus ginčui, galutinį sprendimą priima Seimas.

28 straipsnis. Savivaldybės Tarybos paleidimas

1. Savivaldybės Taryba gali būti paleista ir jos valdymo organų veikla sustabdyta šiais atvejais:

1) kai savivaldybės organai vykdo veiksmus, prieštaraujančius Lietuvos TSR Konstitucijai;

2) kai savivaldybės organai šiurkščiai pažeidžia Lietuvos TSR įstatymus arba piliečių konstitucines teises, nepaisydami kompetentingų Lietuvos TSR valstybinių organų reikalavimų nutraukti neteisėtus veiksmus.

2. Savivaldybės Taryba paleidžiama motyvuotu Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos sprendimu, kuris primamas remiantis specialiai sudarytos Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų komisijos išvada.

3. Paleidus savivaldybės Tarybą, Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priima vieną iš šių sprendimų:

1) per tris mėnesius surengti neeilinius atitinkamos savivaldybės Tarybos rinkimus, pavedant valdymo funkcijas įgyvendinti specialiam Vyriausybės įgaliotiniui;

2) sustabdyti atitinkamos savivaldybės teritorijoje vietos savivaldos įstatymų galiojimą ir įvesti administracinį valdymą iki vienerių metų pagal specialius Lietuvos TSR įstatymus.

Esant reikalui, administracinis valdymas gali būti pratęstas.

4. Savivaldybės Taryba gali būti paleista ir tuo atveju, kai ji ne mažiau kaip tris kartus iš eilės nesusirenka į sesiją įstatymo nustatytos minimalios sudėties.

Siūlymą dėl savivaldybės Tarybos paleidimo Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai teikia savivaldybės Tarybos pirmininkas.

Šiuo atveju Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priima sprendimą per tris mėnesius surengti neeilinius atitinkamos savivaldybės Tarybos rinkimus.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos
Prezidiumo Pirmininkas

A. BRAZAUSKAS

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos

Prezidiumo Sekretorius

L. SABUTIS

Vilnius, 1990 m. vasario 12 d.
Nr. XI-3676

—